

Opdracht 12 – Industriële revolutie De komst van de telefoon in Goes

---

Inleiding

Neem je geschiedenisboek en lees over het ontstaan van de industriële revolutie. Op de website van het Gemeentearchief Goes vind je over de industrialisatie het volgende.

“Tot in de negentiende eeuw is Goes een kleine handelsstad in een agrarische streek. Met de komst van de trein in 1868 gaan er steeds meer bezorgdiensten tussen de stad en de dorpen rijden. Dit is het begin van Goes als distributiecentrum. De industrialisatie van na 1870 gaat aanvankelijk grotendeels aan Zeeland voorbij. De beginnende industrialisatie in Goes in de periode 1840-1860 zet niet door. Pas in 1918 vermeldt het gemeentelijk jaarverslag weer enkele ondernemingen van enig formaat. Onveranderd blijft het accent op de handel en de dienstverlening liggen. In de jaren tachtig en negentig groeit de industrie uit tot een volwaardige pijler van de Goese economie en neemt het belang van Goes als dienstencentrum verder toe.”

Vorbereiding

Lees in de inleiding van *Inventaris van het archief van de gemeente Goes 1851 – 1919* de volgende paragrafen:

- De ruimtelijke ontwikkeling
- De economische ontwikkeling - De bevolking

Je vindt deze door te zoeken op onze [website](#).

Zoeken op internet

De volgende vragen kun je via Google beantwoorden. (Zie: Suggestie zoekwoorden.) Denk bijvoorbeeld ook aan de [krantenbank Zeeland](#). Kijk ook in de beeldbank van het [gemeentearchief](#) en zoek foto's over het onderwerp. Tip: stel “Jaar” in op “Oplopend”.

Bedenk zelf ook nieuwe vragen.

Algemeen:

Wat ging er vooraf aan de telefoon?

Wat is telegraaf, wat is telex?

Welke techniek is voor telefoon nodig?

Wie heeft de telefoon uitgevonden?

Wie legde de telefoonleidingen aan in Nederland? (overheid of particulier initiatief?)

Lokaal:

Wie had de eerste telefoon in Goes?

Hoeveel mensen/bedrijven hadden er in 1915 telefoon in Goes?

Geef daarbij het percentage in categorieën (bijv: % financiële instellingen, % overheid, % bedrijven branche A, % bedrijven branche B etc, % particulieren).

Hoeveel mensen/bedrijven hadden er in 1915 telefoon in Middelburg? In Vlissingen? Wie in 1915 nog geen telefoonaansluiting had, kon toch bellen. Hoe?

Suggestie zoekwoorden:

Telefoon/telefoon, Rijkstelefoon, telefoongids, telegraaf/telegraphie, telex, PTT/P.T.T, telefoonpaal, telefoonkantoor, telefoonhouder, telefooncentrale, postkantoor, (tele)communicatie, communicatiemuseum, vervoer, haven, trein, bus etc. etc.

1. Literatuuronderzoek

Raadpleeg de volgende boeken.

Telefonie in Nederland 1877 - 1940, O. de Wit, Amsterdam

En eventueel:

Geschiedenis van de Techniek in Nederland, de wording van de moderne samenleving, Deel IV Delfstoffen, stoom, chemie, telefonie (niet in collectie Gemeentearchief).

2. Onderzoek bronnen in het archief

Beantwoord de volgende vragen, raadpleeg hierbij onderstaande bronnen.

- Was de invoering van telefoonaansluitingen voor bedrijven en woonhuizen een initiatief van de overheid of van het bedrijfsleven?
- Wat zijn de twee belangrijkste onderwerpen in de brief van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegraphie?
- Wat vind je van het advies van de commissie die het College van Burgemeester en wethouders adviseert over deze brief?

Bronnen

1. Reproductie van foto met bijschrift uit ca. 1935 over voltooiing Rijkstelefooncentrale aan de V.d. Spiegelstraat. Uit een tijdschrift, bron: onbekend. Collectie Bitter.
2. Reproductie van een artikel over ingebruikname Rijkstelefooncentrale aan de V.d. Spiegelstraat. Bron: onbekend. Collectie Bitter.
3. Kopie Notulen Burgemeesters en Wethouders, oktober 1899. Bron: Notulen B&W, pag. 135, nr 457
4. Pagina uit het Register van Ingekomen stukken 1891 – 1901
5. Brief (missive) van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegraphie, oktober 1899. Bron: Correspondentie College van burgemeester en wethouders, 603.
6. Brief van J.A. van Heel namens de commissie die het College van Burgemeesters en Wethouders adviseert over de brief van het Hoofdbestuur. Bron: Correspondentie College van burgemeester en wethouders, 603.

Verwerking

Een aspect dat waarschijnlijk niet in je geschiedenisboek wordt beschreven, maar wel onderdeel van de ontwikkeling tot industriële samenleving is, is de opkomst van de moderne communicatiemiddelen. Maak een werkstuk over de komst van de telefoon in Goes en betrek daarbij de verbetering van de bereikbaarheid van Zeeland (infrastructuur) in het algemeen.

Bovenstaande vragen zijn bedoeld om je op weg te helpen. De antwoorden verwerk je in je verhaal.